

Lausunto Pohteen sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämissuunnitelman luonnoksesta 2027–2030, syksy 2026

Vastaaja:

-

Vastaus:

14.10.2026, 14.30 - 14.10.2026, 14.40

1. Lausuntoa antavan rooli *

Organisaation puolesta, organisaation nimi:

Oulun Hyvinvointi ry

2. Lausuntoa antavan yhteystiedot *

Etunimi	Tuula
Sukunimi	Hautamäki
Sähköposti	tuula.e.hautamaki11@outlook.com

3.

1. Tavoitteet ja toimenpiteet kotiin annettavissa palveluissa

Toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelun ensisijainen maali on ihmisen arjen ja toimintakyvyn vahvistaminen sosiaalihuollon omana ydintehtävänä. Hyvänä ajatuksena suunnitelmassa on lähdetty monituottajamallista ja yhteistyömahdollisuuksista järjestöjen kanssa. Tästä yksi käytössä oleva toimiva malliesimerkki on Oulun Hyvinvointi ry:n kuntouttavan työtoiminnan ryhmän koteihin vanhuksille ja liikuntarajoitteisille tuottamat tarpeelliset palvelut kuten lumenluonti, ruohonleikkuu, asiointiapu ym. Palvelut luovat turvallisuutta ja tukevat osaltaan kotona asumista henkilön taloudellisesta asemasta riippumatta sosiaalisen kanssakäymisen lisäksi. Talouden näkökulmasta on myös hyvä huomioida kustannukset ikäihmisten määrän kasvaessa sekä siihen liittyvät palvelujen tarpeen ja tarjonnan määrän kasvu.

Siirtymäaika ennen uuden palvelun käynnistymistä kesäkuussa jättää laajan heikommassa asemassa olevien kohderyhmän ilman tarpeellisia palveluja, poistaa liikuntaa hyödyttään arjenhallintaa opettelevien, sosiaalista kanssakäyntiä ja oppimista edistävän kuntouttavaan toimintaan osallistuvien henkilöiden tuen toimivaan arkeen sekä tekee koulutetuista ohjaajista työttömiä työnhakijoita. Yleisellä tasolla on todettava ettei yhteiskunnalla ole varaa ”säästää” kolmatta sektoria ns. hengiltä, eikä tällä hyvinvointialueella menettää toimivaa yhdistystoimijoiden verkostoa, jonka olennainen osa koostuu vapaaehtoisista toimijoista.

2. Tavoitteet ja toimenpiteet sosiaali- ja terveystalvesten palveluissa

Kuntouttavan työtoiminnan korvaava sosiaalihuoltolain mukainen yksilöllisen tuen tarpeen mukainen työllisyyttä ja osallisuutta edistävä palvelukokonaisuus yhteistyössä työllisyyspalvelujen sekä järjestöjen kanssa monituottajamallina on saumattomasti toimiessaan hyvä kokonaisuus. Henkilökohtainen, räätälöity tuen tarpeen arviointi ja kokonaisvaltainen asiakaskohtainen palveluratkaisu edistävät hyvinvointia. Riskit epäonnistumiseen ovat moniulotteiset ja niiden poissulkemiseen tulisi tarttua välittömästi; jos palvelupolku ketjussa katkeaa tai jää epäselväksi, jos uusi palvelu, palveluohjaus ja yhteistyö työllisyyspalvelujen kanssa eivät käynnisty yhdenmukaisesti, vastuutaho jää epäselväksi, palveluntarpeeseen ei kyetä vastaamaan eikä palveluntarjoajia ole riittävästi ovat kriittisiä kohtia.

Epäselvyyksien lisäksi viiveet lainsäädännössä ja palvelujen siirtymässä huolettavat erityisen paljon nykyisessä kuntouttavaa työtoimintaa tekevien palveluntarjoajien verkostossa. Mikäli palveluntarpeeseen halutaan vastata on nykyisillä kolmannen sektorin toimijoille luotava siirtymäkauden 1.1.-1.7.27 väliselle ajalle toimiva väliaikaismalli. Resurssipula on hyvin ennakoitavissa.

Tällä hetkellä näyttää erittäin vahvasti siltä että uusi palvelu ei käynnisty ilman katkoa. Toteutuessaan katko pakottaa yksittäiset yhdistykset ajamaan toimintansa alas, irtisanomaan henkilöstön sekä luopumaan toimintaan vuokratuista tiloista. Tilanteessa ongelmat ja kustannukset moninkertaistuvat kaikilla tasoilla.

3. Tavoitteet ja toimenpiteet yhteisissä palveluissa

Laajemmassa mittakaavassa suunnitelman aito pyrkimys määrittää vastuunkantajatahot sen eri vaiheissa, tuntuu hyvältä keinolta edistää kokonaisvaltaista hyvinvointia, estää väliinputoamista, ja ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelun ensisijainen maali ihmisen arjen ja toimintakyvyn vahvistaminen sosiaalihuollon omana ydintehtävänä ei toteudu, mikäli henkilön tuen tarvetta ei arvioida eikä palveluun ohjausta tehdä tai ratkaista toteutetaanko se Pohteen omana palveluna, yhteistyönä työllisyyspalvelujen, järjestöjen tai muiden palveluntuottajien kanssa ennen vuodenvaihdetta. Nykyisen kuntouttavan toiminnan osalta ainoana vaihtoehtona on laatia toimintaa järjestäville yhdistyksille väliaikainen siirtymäajan kattava sopimus/malli nykyisten toimintaedellytysten pohjalta.

Uudistuksen kriittisin onnistumisedellytys on, että uusi palvelu, sen ohjaus ja kumppaniverkosto ovat toiminnassa ennen kuin nykyiset työikäisten palvelut lakkaavat 1.1.2027. Päätöspolun tulee varmistaa, ettei asiakkaan tuki katkea, kun nykyiset palvelut lakkaavat 1.1.2027 ja uusi työllisyyttä ja osallisuutta edistävä palvelu otetaan käyttöön.

4. Sote-järjestämissuunnitelman taloudelliset vaikutukset

Uudessa mallissa asiakas ohjautuu ensin yhteiseen tuen tarpeen arviointiin, jonka jälkeen palveluketju rakennetaan toimintakyvyn, osallisuuden, työllistymisvalmiuksien ja muun arjen tuen tarpeen perusteella. Ajatuksena tämä on hyvä mutta käytännön toiminnan, osallistumispaikkojen ja palveluntuottajien saatavuudesta ei luonnoksessa säädetä riittävän tarkasti. Tämä vaikuttaa erityisesti niihin, joille säännöllinen toiminta on tärkeä arjen rakenne mutta myös nykyistä kuntouttavaa työtoimintaa järjestäviin yhdistyksiin, toimintaan palkattuun koulutettuun, ammattitaitoiseen henkilöstöön sekä tiloihin.

Mikäli uusi palvelu käynnistyy vasta 1.7.27 on nykyisten kuntouttavaa toimintaa harjoittavien yhdistystoimijoiden irtisanottava henkilöstönsä, vuokratut tilat, vakuutukset, puhelinliittymät jne. irtaimiston hävittämisen lisäksi. Toiminnan keskeyttäminen siirtymäajaksi on mahdotonta aiheuttaen mittavia taloudellisia lisäkustannuksia sekä sosiaali- että työllisyyspalveluille, puhumattakaan yksittäisistä henkilöistä, joita muutos koskettaa. Ilman siirtymäajalle järjestettyä korvaavaa toimintaa muutoksen hintalappu tulee olemaan erittäin korkea.

5. Muut kommentit ja näkemykset

Lakiin sisältyy 6 kuukauden siirtymäaika (30.6.2027 saakka). Luonnoksessa todetaan että tämän siirtymäajan puitteissa henkilön oma työntekijä sosiaalihuollosta tai työllisyyspalveluista ottaa häneen yhteyttä, jolloin hänen sopimuksensa arvioidaan uudelleen. Ottaen huomioon kohderyhmän koko, käytettävissä olevat resurssit sekä siirtymäajan pituus, nykyiseen kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien riski syrjäytyä tai jäädä ns. väliinputoajiksi on erittäin suuri. Tämän ohella yhteistyössä toimintaa järjestävien yhdistystoimijoiden osalta toiminnan päättymisen on erittäin todennäköistä. Nämä em. riskitekijät on todettu myös luonnoksessa. Ainoa toimiva ratkaisu on nykyisen toiminnan pohjalta luotu väliaikainen, koko yhteiskuntaa palveleva, kustannustehokas ja taloudellisesti kannattava siirtymävaiheen malli. Kuntouttavan toiminnan osalta väliaikaisratkaisuna syrjäytymisvarassa oleville kohdennettu ”päivätoiminta” vastaisi tarpeeseen.

Aikataulullisesti ja päätöksentekoa varten on erittäin tärkeää ja vastuullista tiedottaa myös nykyiseen palveluntarjontaan osallistuvaa verkostoa siitä missä vaiheessa uuden sosiaalihuoltolain mukaista työllisyyttä ja osallisuutta edistävää palvelua arvioidaan, kuinka ja kuka arviointia tekee. Tiedot vastuunjaosta, siitä miten monituottajuus toteutetaan sekä lisätiedot palvelun myöntämisperusteista ovat myös merkityksellinen osa kokonaisuutta.

Pohteen taholle esitämme toiveen perusteellisesta pohdinnasta, siitä pystyykö se vastaamaan esitetyn hyvinvointisuunnitelman mukaisesti asiakkaiden/kuntalaisten arjen rutiinien, ihmissuhteiden, terveyden ja mielen hyvinvoinnin sekä turvallisen arjen edistämisestä.